

TIIRUTAJA

EESTI ORNITOLOOGIAÜHINGU TEABELEHT

NR 68 ♦ SUVI 2025

EESTI ORNITOLOOGIAÜHING
ASUTATUD 1921

Loe sellest lehest:

- 1 Silmatorkavad külalised
- 4 Linnuhuviliste lood: Rein Pärj meenutab Heinrich Veromanni
- 6 Noortenurk: Jõgeva linna pesakasti-projekti edukus
- 8 Meie kägude seiklustest
- 10 Kormorankaamera

➡ Möödunud aasta lõpus Tartus kohatud loorkakk, kes linnuhuviliste seas suurt elevust tekitas.

Foto: Remo Savisaar

Silmatorkavad külalised

Marko Mägi

Päikseline suvehommik. Jalutan läbi Tartu linnasalu. Käosulane kääksub, väike-lehelind tilksub. Kõik on nii, nagu ühes poolmet-sikus linnapargis olla võiks. Emajõel lendab jõgitiir – ilmselt on hommikusel toidureisil, et poegadele süüa viia. Lendab, krääksub ja on roheline ... Roheline?

Jah, roheline ja krääksub kui tiir, kuid ei ole tiir. Pilk saadab lindu. Esimese hooga ei suuda ma liiki määrata, sest minu teada seesugust liiki meil looduses ei ole. Hetk hiljem meenub, et mõne aja eest põgenes Tartus puurist **kaelus-papagoi**, kes keeldub meelitustele ja püüdjate pingutustele vaatamata puuri naasmast. Elab vaba elu, linnalinnuelu. Ta eksleb külmade tulekuni linnas, ei anna end kätte, kuni lõpuks, nagu nüüd

tagantjärele teame, jääb paikseks ja laseb end puuri meelitada. Alternatiiv olnuks talvel nälga jääda, surra. Tark valik.

Särava sulestikuga silmailu

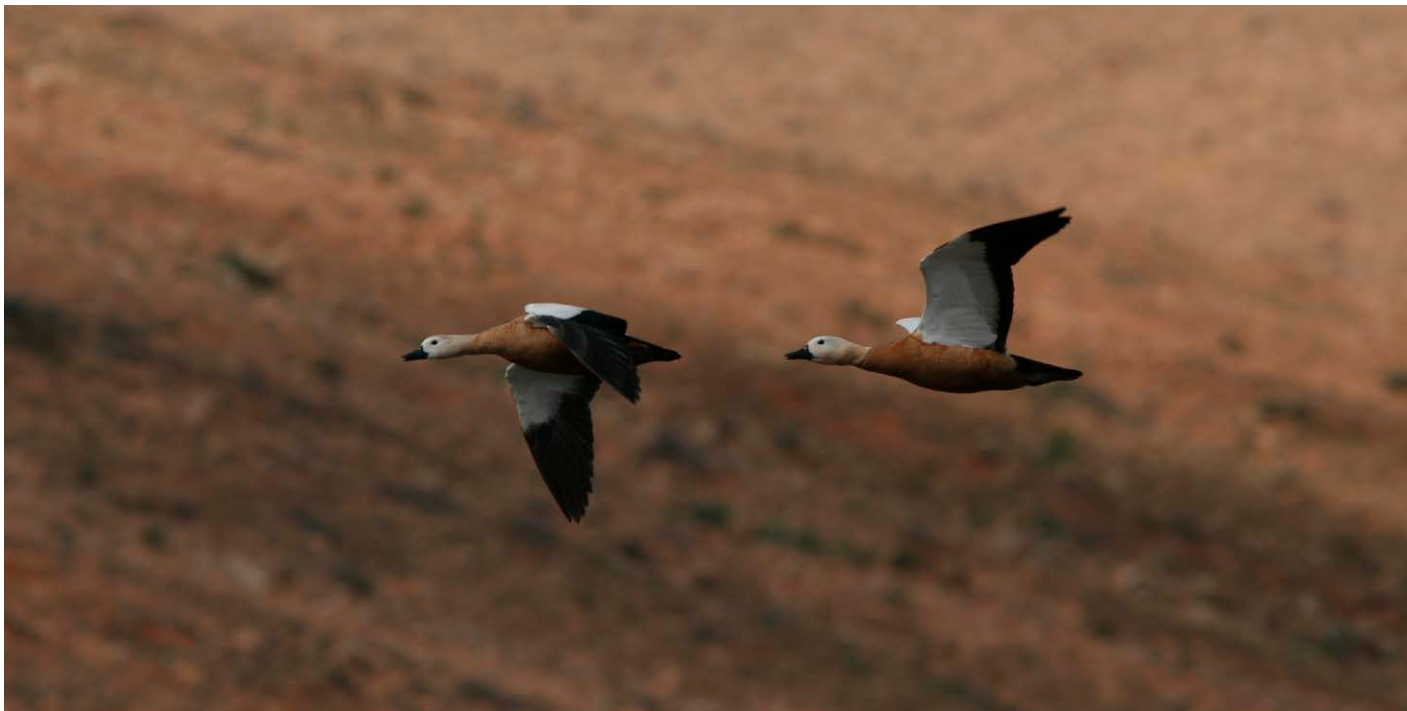
Tartu kaeluspapagoi juhtum on tüüpiline näide, kuidas liik inimese abil, rumalusest või juhuslikult, satub elama kohta, kuhu ta looduslikult ei jõuaks, vähemalt mitte inimesele tajutavas ajaskaalas. Nii saab temast võõrliik, halvemal juhul invasiivne võõrliik, kes tõrjub mõne kohaliku liigi välja või hakkab tegutsema niisil, mida kohalikud liigid aktiivselt ei kasuta. Kaeluspapagoi on liik, kes on Suurbritannias ja mujal Lääne-Euroopas inimese abil vabadusse pääsenud, mille tulemusena on mitmes linnas tekkinud kohalikud asurkonnad. Ühe teooria kohaselt olevat selles süüdi Jimi Hendrix, kuid lindude geneetilised

Vaata kormorani-kaamerat!

Eesti Ornitoloogiaühing paigaldas 2025. aasta aprilli alguses ühele laiule veebikaamerad, et jälgida kormoranikoloonia elu ja tegemisi. Ülevaadet seni toimunud olulisematest sündmustest saab lugeda sellest Tiirutajast, kormorankaamera otsepidi ja tähelepanekuid koloonias toimuvast saab jälgida veebilehelt eoy.ee/kormoran.

AASTA LIND 2025

↑ Erksavärvilisi tuliparte kohtab meil samuti.

Foto: Uku Paal

uuringud seda ei kinnita. Need näitavad, et linnud on vabadusse pääsenud mitmest eri paigast, mitte Hendrixi puurist. Kaeluspapagoi tekitab probleeme teistele õõnsustes pesitsevatele lindudele ja nahkhiirtele, sest papagoi on suurem ja tugevam – kohalikud, väiksemad liigid peavad taanduma. Sellest varjuküljest aga siinsed inimesed palju ei tea, neile on särava sulestikuga lind silmailuks ja tekitab positiivseid emotsioone.

Eestis kaeluspapagoi talve üle ei ela, kuid soojal talvel võib ta asulas toidumaja juures pikalt vastu pidada. Üks selline isend, kes ilmselt oli põgenenud puurist Tihemetsas, pakkus mõnda aega silmailu Tali külas Pärnumaal. Ilmselt leidis lind ilma külmenedes siiski oma otsa.

Tore või kole?

Kas peaksime võõrliigi saabudes mures olema? Mõistus ütleb: parem karta kui kahetseda (sest mine sa isahane tea). Ettevaatlik tasub tõesti olla. On teada, mis juhtus meie euroopa naarisaga, kui karusloomafarmidest pääsesid loodusesse mingid. Nüüd saame euroopa naaritsa jälgi

näha vaid Hiiumaal, kuhu liik pärast suuri pingutusi on suudetud tagasi viia. Teisalt, ökoloogilisest küljest ei pruugi uue liigi tulek loodust muuta, kui ta vahetab välja kohaliku liigi, kuid täidab looduses sama rolli, või kui kadunud liigi rolli võtavad üle teised liigid. Siiski jääb küsimus, kas leppida olukorraga, kus vana liik asendub inimese abil uuega. Ilmselt mitte, tungivat vajadust selleks ei ole.

Möödunud aasta lõpus tekitas elevust Tartus kohatud **loorkakk**, keda suure hoo ja hurraaga üle Eesti vaatama tuldi. Looduslikult meile jõudnud loorkakk on haruldus. Tegu on liigiga, kelle areaal on kakkude seas kõige suurem ja sulestik kakule kohatult silmatorkavalt hele. Enamasti on kakkudel väga hea varjevärvus, et neid päevasel ajal tardunult oksal istudes näha ei oleks. Kui mitu loorkaku liiki tegelikult Maal ringi lendab, selle üle vaidlevad teadlased siiani, räägitakse kolmest, kuid ühist arusaama siiski ei ole. Hiljem selgus, et Tartu loorkakk oli ilmselt puuripõgenik. Loodetavasti ei kahandanud see linnuhuviliste rõõmu ja elevust, mis saadi vaatluspingutusest

↓ Kanada lagle kohtamine Eestis pole enam kuigi suur sündmus.

Foto: Anneli Palo

← Kaeluspapagooid lasevad sageli puurist jalga.
Foto: Uku Paal

→ Värvikirevuse poolest ei jää sinutihane viirpapagoile alla.
Foto: Alvin Tarkmees

(kuigi liiginimekirja jäi linnuke lisamata, sest puuripõgenikud arvesse ei lähe).

Majesteetlikud pardid

Loorkakust märksa suurem meediastaar oli Tartus talvitanud isane **mandariinpart**. Liigi kodu on Kagu-Aasias, kuid atraktiivse sulestiku tõttu on ta menukas puuri- ja tiigilind kõikjal Euroopas. Pole siis ime, et nad pääsevad ka loodusesse ja võivad omapäi tegutseda, sest meie oludes saab ta suhteliselt hästi hakkama, eriti linnas, kus kaastundlikud linnakodanikud on valmis linnule head soovides ta jõulukalkuniks toitma. Tartus talvitanud lind tõi pigem kasu sinikael-partidele, kes said tänu kirevale semule nii mõnegi saiatüki lisaks. Mandariinpart üritas semmida emase sinikaelaga – nii näis inimestele. Kas ja mis nende vahel tegelikult toimus, ei ole teada, kuid ühel hetkel oli lind kadunud ja rohkem pole teda nähtud. Ju sai ta aeg otsa (pole ka ime, sest kirev sulestik ei ole alati kasuks: kiskja eest kirevus üldiselt ei päästa, pigem vastupidi).

Tulipardid on samuti silmatorkava värvusega eksikülalised, keda meil aeg-ajalt kohatakse. Paari aasta eest punnitasin silmi Tartus Hurda pargis – roostepunaka sulestikuga suured pardid tiigi ääres. Ei ole teada, kust nad tulid. Võimalik, et linnud olid põgenenud inimese juurest, sest liigi looduslik levila Eestisse ei küüni. Siiski on puuri-põgenikest tekkinud kohalikke asurkondi, kes saavad iseseisvalt hakkama ka liigi looduslikust levilast eemal. Tulipardi looduslikud lähimad asualad on Kagu-Euroopas ja Põhja-Aafrikas.

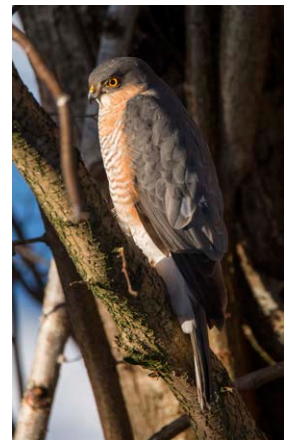
Papagoidest lagledeni

Suvisel ajal võib linnas kohata **viirpapagoisid**. Ka nemad on pagenud puurist, sest looduslik kodu on neil Austraalias. Silmailu on neist palju, kuid ei midagi rohkemat. Talve nad meil üle ei ela. Lõppeks tahavad ka linna raudkullid mõnikord värvilisemat suutäit – kuigi meie rasva- ja sinitihased on samuti värvilised ning seega ei tohiks värvilisest toidust raudkullil puudus olla.

Võõrliigid ei ole iseenesest pahad, sest oma levilas on nad igati omal kohal. Pealegi on paljud võõrliigid olulised meie toidulaua. Nii on

suur hulk meie toidutaimi võõrliigid. Lindudest on **kalkuni** päriskodu Ameerikas, kuid aretustöö tulemusel on saanud temast kodulind. Ka kodukana ja -pardi metsikud eellased on loodusest meie juurde jõudnud. Tavalistest kodulindudest veidi teise nurga alt tuleb vaadata **faasanit**, kelle isaslinn on silmatorkava välimuse tõttu atraktiivne jahilind. Selle linna looduses ja puuris elavad liigikaaslased on üsna sarnased (aretust ei ole ilmselt kuigi palju tehtud). Neid kasvatatakse nii toiduks kui ka jahiturismiks. Linnujaht ei ole siiski kindla peale minek: mõni lind võib küti üle kavaldata ja iseseisvat elu alustada. Nii kohatakse neid efektseid linde aeg-ajalt ka meie looduses, kus nad siiski väga pikalt vastu ei pea, sest kiskjad on maiad kireva sulestikuga faasanit murdma. Ka meie külmad talved ei ole neile nokka mööda, kuid näiteks Lõuna-Soomes on faasanid suutnud püssi eest edukalt pageda ja trotsivad ka talve ning saavad hakkama. Seega ei tohiks meiegi talved faasani konti murda, pigem pole neid piisavalt palju vabadusse pääsenud, et looduses kanda kinnitada – kiskjad on enne jaole saanud.

Silmatorkavalt suur (ja mõne arvates ka efektne) lind, kes on meile inimese abil jõudnud, on **kanada lagle**. Veel kümmekond aastat tagasi oli see liik siin harv külaline, kuid nüüdseks on pesitsejate arvukus kasvamas. Nimele kohaselt on kanada lagle pärit Põhja-Ameerikast, kuid juba 17. sajandil toodi ta Inglismaale ja sealt on ta edasi levinud. Praegu ei ole selle liigi kohtamine Eestis enam kuigi suur sündmus.

↑ Linna raudkullid tahavad mõnikord värvilisemat saaki. Foto: Siim Vaar

↓ Tartus talvitanud isane mandariinpart emase sinikael-pardiga.
Foto: Airika Harrik

Virumaa linnuvaatleja Rein Pärge meenutab Heinrich Veromanni:

„Kui kokku saime, rääkisime ikka lindudest“

Küsitles Elle-Mari Talivee

Rein Pärge Nigula raba tornis.

Foto: Vilja Padonik

Hakkasite poisikesena linde vaatlema Pärnumaa metsatalus koos legendaarse ornitoloogi Heinrich Veromanniga. Kuidas te kohtusite? Veromann oli 1944.-1945. aastal Saksa sõjaväes, 1945-1947 Vene vangilaagris.

Minu kodu asus kõrvalises kohas Pärnumaa metsades Läti piiri ääres. 1947. aasta juunis tuli meile külla hea peretuttav, üks noormees kaasas. See noormees oli Heino (Heinrich Veromann), äsja vangist välja saanud Pärnu poiss, kes satust meie kanti puulaadijaks. Nägin esimest korda soliidset härraslikku käitumist, kuidas meesterahvas tutvustab end, surub kätt ja ütleb oma nime.

Heinol Pärnus kodu enam ei olnud. Ta oli noorelt sõtta tõlgiks võetud [18-aastaselt Saksa riigitooteenistusse], sest kodune keel oli saksa keel. Ta langes Tšehhoslovakkias vangiks, oli vangis Odessas, aga sai sealt küllalt ruttu tulema. Heino oli lõbus poiss, ilma näinud ja sõjas käinud, laulis hästi. Mina olin siis 10-aastane, kui kohtusime, tema oli saamas 21. Õpetas mulle, koolipoisile, malet. Niidipoolidest tegime vankrid; kuningad, lipud ja ratsud nikerdas tema. 1947. aasta oktoobris tuli käsk saata noored mehed Kohtla-Järvele

Rein Pärge 17-aastasena.

kaevuriks õppima, siis pugesis kõik peitu. Mitu kuud ei teadnud Heinost keegi midagi. Kardeti kõige hullemat. Hiljem selgus, et ta oli otsinud tööd erinevates paikades ning elanud Pärnus tuttavate juures. Seejärel oli ta meil peidus.

Kuidas ühine linnuhuvi tekkis?

Mina hakkasin linnupesi vaatama, kuna kooliõpikuis oli neist põnevalt kirjutatud. Heino küsis, mis sa teed – tema ei olnud Pärnu linnapoisina lindudest enne huvitunud. Ei tundnud harakat, küsis, mis ilus lind see küll on. Ja kui Heino jäi incognito meile varjule, siis oli linnuvaatlus hea tegevus. Kui teda miski huvitama

hakkas, ei saanud ta enam pidama – kõik tuli välja uurida. Öösiti oli ta meil, päeval metsas. Läti piiril oli raba, teisel pool oli metsa nii palju, et selle varjus oleks saanud Raplani välja minna. Nägime selliseid haruldusi nagu väike-konnakotkas, rabapistrik, must-toonekurg... Ronisime puude otsa, korjasime mune. Meil oli seal üks vana koolmeister, Hans Mängel, kel oli kollektsioon linnumunadest, tal oli oma 50 muna, ja topiseid. Tal oli isegi trapi muna, temagi huvitus meie korjatud linnumunadest.

Teie ühises vaatluspäevikus on 1. mail öeldud: „Oleks tahtnud [rabapistriku] pesa lähemalt pildistada ja mune mõõta, kuid laukavesi on ujumiseks alles liiga külm.“

Teil oli ka fotoaparaat?

Ja filmid on ilmutatud ning lindude pildid albumis, need fotod olid ikka kõige tähtsamad.

Kas siniraag oli siis veel alles?

Ikka. Naabertalu maade peal olid pesad. Siniraal on vaja haavapuud ja rohe- või hallpea-rähni, kes augu teeb. Musträhn ei kõlba, teeb augu okaspuusse, või siis nii suure augu, et sealt läheb kana ka sisse. Mul on väike käsi, siis oli veel väiksem, mahtus august sisse ja sain munad ära lugeda. Hiljem mäletan siniraaga raudteearsetes puudes Kohila lähedal, ja Rapla maal oli kaks pesakohta. Haapsalu maantee ääres enne Ruilat istus neli-viis lindu ikka traadil.

Kuidas teda kutsuti – kartuliantsuks?

Ikka Saksamaa vares, nii värviline oli. Aga mis lind on hobusesitajüri? Pasknäär. Meie kandis oli vähe tammepuid, 1940. aasta külm võttis sarapuud ära, ja nii nad sõltusid talvel hobustest, aga korjasid sügisel ka pisikesi kartuleid. Must-rästast ei olnud siis. [Johannes] Piiperil on artikkel, kuidas ta on Keila-Joal must-rästa otsingul; nüüd ma kutsuksin ta oma toa taha seda lindu vaatama, viiel paaril on hääleulatuses pesa. Järvekauri oli rabasaare peal, hõbekajakatest rääkimata.

Heinrich Veromann koos poegade ja Reinu tädiga 1966.-67. aastal.

Reinu sünnikodu Aluste talu.

1953. aasta 4. juunil Külge vahtkonnas musttoonekure pesa ühenädalaste poegadega.

Hallvaresed olid rappa madalate mändide otsa kolinud, sest jahimeestel oli varesetapu norm täita. Rabapistrik tegi pesa vanasse varesepessa, aga ka laukasaare peale maha. Olen näinud, kuidas kaks rabapistrikku õhus üksteisele tappa annavad. Esimeses „Ornitoloogilises kogumikus“ on meie ühisartikkel Heinoga selle aja vaatlustest, „Vahe-Eesti edelapoolseima osa linnustikust“ (Tartu, 1958).*

Tsiteerin: „Autorid alustasid ornitoloogilisi vaatlusi Veelikse ümbruses 1949. aasta sügisel, töötades pidevalt kuni 1955. aasta sügiseni“ (lk 104). Artikli juures on teie tehtud fotod. Teil on ka omatehtud linnumääraja sellest ajast.

Tõuke andis Piiperi „Pilte ja hääli kodumaa loodusest“ [1935], mille sain 10. sünnipäevaks. Lindude kohta sai vihikulehtedest kartoteek tehtud. Peamiseks allikaks oli Piiperi raamat ja siis mujalt, kust aga sai – ka eestiaegsetest ajalehtedest

* Artiklit vt aadressil <https://www.etera.ee/zoom/10107/view?page=112&p=separate&view=0,0,2083,3318>.

pööningult. Üks dramaatiline lehelugu oli ühe perepoja lastud luigest, aga meie saime kinnitust, kus liik võib esineda. Mängelil oli vene- ja ka saksakeelset kirjandust, lausa mitmekõiteline sari... Heino tõlkis sealt andmeid. Siis saime kuskilt [Mihkel] Härmsi raamatu „Eesti linnustik“, 1927], mis oli juba tänapäeva määraja moodi. Ja [Dmitri] Kaigorodovi oma „Lindude riigist“, 1923]. Vaatluspäevikutesse kleepisime lindudega vesipilte.

Missugune oli vaatlustehnika?

Esimene oli teatrinokkel kohalikul linnuhuviliselt Mängelilt. Korraliku binokli andis Kumari. Olime kirjavahetuses, olin keskkoolis sel ajal. Seni kuni Heino varju hoidis, saatsime vaatlusi minu nime all. Vaatluspäevikus on kaks käekirja, aga üks on õige nimi ja teine varjunimi Ego. Korjasin niimoodi kuulsust, sest Heino oli kordades kõvem linnumees kui mina. Mida koos nägime, see oli muidugi meie ühine teadmine. Üks mu koolivend käis juba Tartus ülikoolis ja tema tõi sealt Kumari käest binokli, kevadest sügiseni vaatlemiseks, pärast pidi tagasi saatma. See oli päris normaalne binokkel, kuuekordse suurendusega. Üks suur ettevõtmine oli meil ühel suvel see, et hääletasime Iklasse ja tulime linde vaadeldes mere äärt pidi Pärnu poole. Kui seletasime, mida teeme, võtsid rannaäärsed pered meid lahkesti vastu, andsid süüa ja panid lakka, vahel ka voodisse magama.

Eesmärk oli merelinnud kirja panna?

Jah, aga ka metsalinnud. Jõudsime Tahkuranda, siis hakkas hirmsasti sadama ja hääletasime koju. Andmed läksid Looduseuurijate Seltsi.

Kuidas te linnuhääli õppisite?

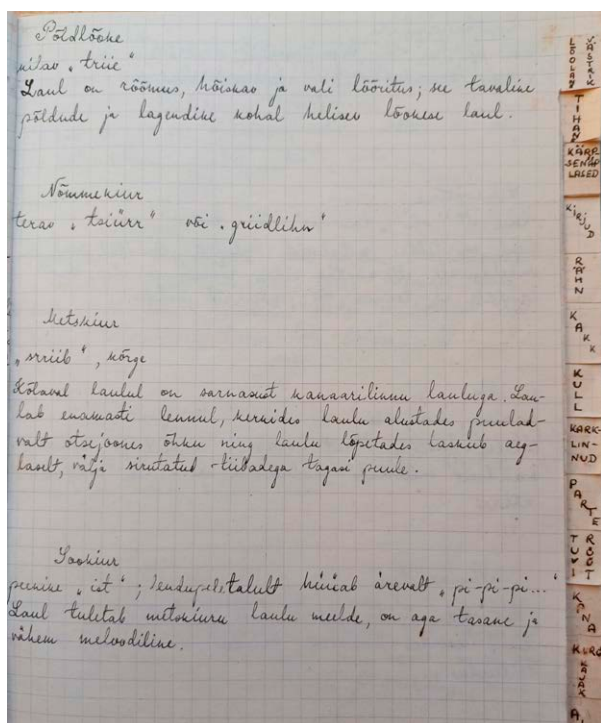
Üks lugu on iist-iist-linnust: ei saanud talle kuidagi nii lähedale, et ära määrata, kes nii häälitseb. Kumari määrajaid ei olnud veel. Sai korjatud raha ja ostetud üheraudne püss – lased linna maha ja määrad ära, nii see tollal käis. Aga püss oli kehva, lasi viltu. Üks kolhoosi hobune oli maaparanduskraavi kõrvale ära surunud, seal oli palju vareseid. Läksin püssi proovima: panin paugu ära, läksin vaatama – mitte ainsatki. Teine kord niisamuti. Ühe rebase siiski lasin selle püssiga, tuli teine taliveetee pidi mulle otse vastu. Ühe orava lasin ka – Heino nimelt leidis ühe hõbekajaka, keda oli tulistatud ja kes oli lennuvõimetu. Tõi ta koju ja hakkas teist söötma. Kajakas elas puukuuris, aga siis pidi Heino vahepeal Pärnu minema ja lind jäi minu hooleks. Aga mida talle nii väga anda oli? Hiiri sai püütud. Võtsin linnupesadest mõned pojad ja lasin ühe orava. Lõpuks kooles kajakas ikka maha. Üks raudkulli poeg oli meil ka ja üks orav elas kodus, jooksis vabalt ringi, puges põue ja magas voodis.

Siis saite suureks - aga linnuvaatlus on teid kogu elu saatnud ja olete oma tüdart Viljat sellega nakatanud. Temagi õpetab lastele linde.

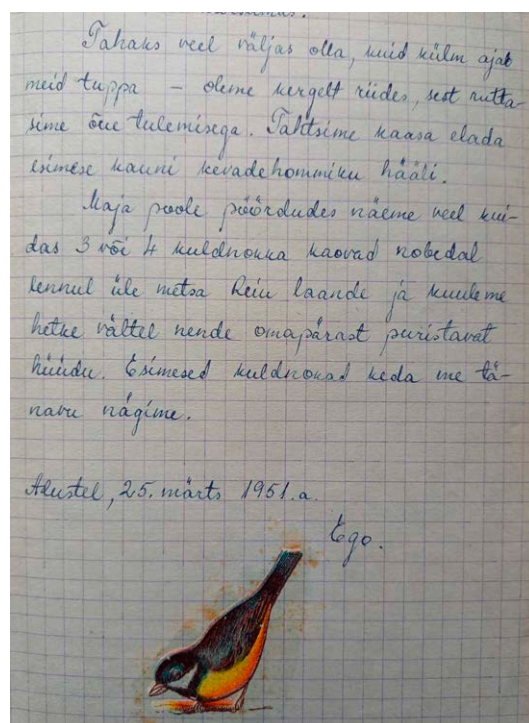
Läksin Rāpinasse aiandust õppima. Heinoga olime kirjavahetuses, ja kui kokku saime, rääkisime ikka lindudest. Heino käis minu sünnitalus veel korduvalt külas. Maja keset metsa on siiani alles, Tali ja Veelikse vahepeal, Läti piirini on linnulennult 5 kilomeetrit.

Aga kes oli iist-iist-lind?

Selgus, et iist-iist-lind oli sookiuur.

Reinu ja Heino linnuhäälte määraja.

Reinu ja Heino vaatluspäevik.

→ Fotod vasakult paremale: sinatihane pesal, rasvatihane pesal, rasvatihase pojad.

Jõgeva linna pesakastiprojekti edukus 2023. ja 2024. aastal

Mia Keres

Mia Keres uurimustöö „Linnamaastiku mõju pesakastilindude pesitsemisedukusele Jõgeva linna näitel“ jõudis õpilaste teadustööde riiklikul konkurssil 2025. aastal teise vooru.

Olen alati mõelnud, et linnumaailm on lumav. Kahjuks ei tekkinud enne gümnaasiumisse õppima asumist võimalust sellega tegelda ja ega eriti kuskilt alustada ka ei osanud. Seepärast olin kohe nõus, kui bioloogia-õpetaja Lauri Mällo pakkus välja võimaluse teha uurimistöö lindudest, täpsemalt nende pesitsusedukusest. Nimelt on viimastel aastatel hakatud rohkem tähelepanu pöörama elurikkuse suurendamisele linnaruumis. Linnas elavate liikide tootumise- ja pesitsusvõimaluste mitmekesistamiseks on neile loodud uusi pesapaiku, näiteks hakatud lindudele paigaldama pesakaste. Sellega kaasneb aga oht, et pesapaiga lähiümbrus ei toeta lindude edukat pesitsemist piisavalt.

Linnamaastikul pesitsevate lindude pesitsusedukuse hindamiseks ja selle võrdlemiseks loodusmaastikul pesitsevate liigikaaslaste pesitsusedukusega kogusin 2023. ja 2024. aastal andmeid tavaliste pesakastilindude, rasvatihase (*Parus major*), sinatihase (*Cyanistes caeruleus*) ja must-kärbsenäpi (*Ficedula hypoleuca*) kohta. Jõgeva linnas oli 175 pesakasti, mis olid paigaldatud 2022. aastal Linnuvaatleja ja Jõgeva omavalitsuse koostöös; veel 70 pesakasti seadime 2023. aastal koos juhendajaga üles Veski küla loodusmaastikule. Andmete kogumiseks tuli regulaarselt teha kontrollkäike, et teada saada, mis pesakastides toimub. Kahe aasta jooksul sai mõlemal uuringualal tehtud 44 kontrollkäiku.

Uurimistööd planeerides püstitasime kolm hüpoteesi.

■ **Esiteks:** linnalinnud alustavad munemist varem kui loodusmaastikul elavad liigid, sest linnakeskkond on päikesekiirgust neelavate pindade (asfalt) ning õhureostusest tingitud soojussaare efekti tõttu enamasti soojem kui ümbritsevad linnastumata alad.

Selle hüpoteesi kontrollimiseks tegime kindlaks esimese muna munemise päeva loendatuna esimesest jaanuarist. Tulemused erinesid varasematest uuringutulemustest: Veski küla loodusmaastikul alustasid rasvatihased munemist kaks päeva, must-kärbsenäpid aga kolm päeva varem kui Jõgeval elanud liigikaaslastel. Erinevuse põhjuseks oli tõenäoliselt keskmine ööpäevane õhutemperatuur, mis oli Veskis umbes 3 °C võrra kõrgem kui Jõgeval.

■ **Teine hüpotees oli, et linnamaastikul on lindude pesakonnad väiksemad ja poegade kehamassiindeks madalam.**

See on niisugustes uuringutes tavapärane tulemus, sest loodusmaastikul on toit enamasti palju kvaliteetsem. Ka meie uuring polnud erand: Veski küla rasvatihastel oli keskmiselt 1,74 ja must-kärbsenäpidel 0,59 muna rohkem kui Jõgeval elanud liigikaaslastel. Tõenäoliselt pidasid Veski emaslinnud oma konditsiooni ja ümbruskonna ressursse piisavaks, et kasvatada üles suurem pesakond. Jõgeval võisid vanalinnud leppida väiksema pesakonnaga, püüdes see-eest

↓ Uurimistöö autor
Mia Keres.

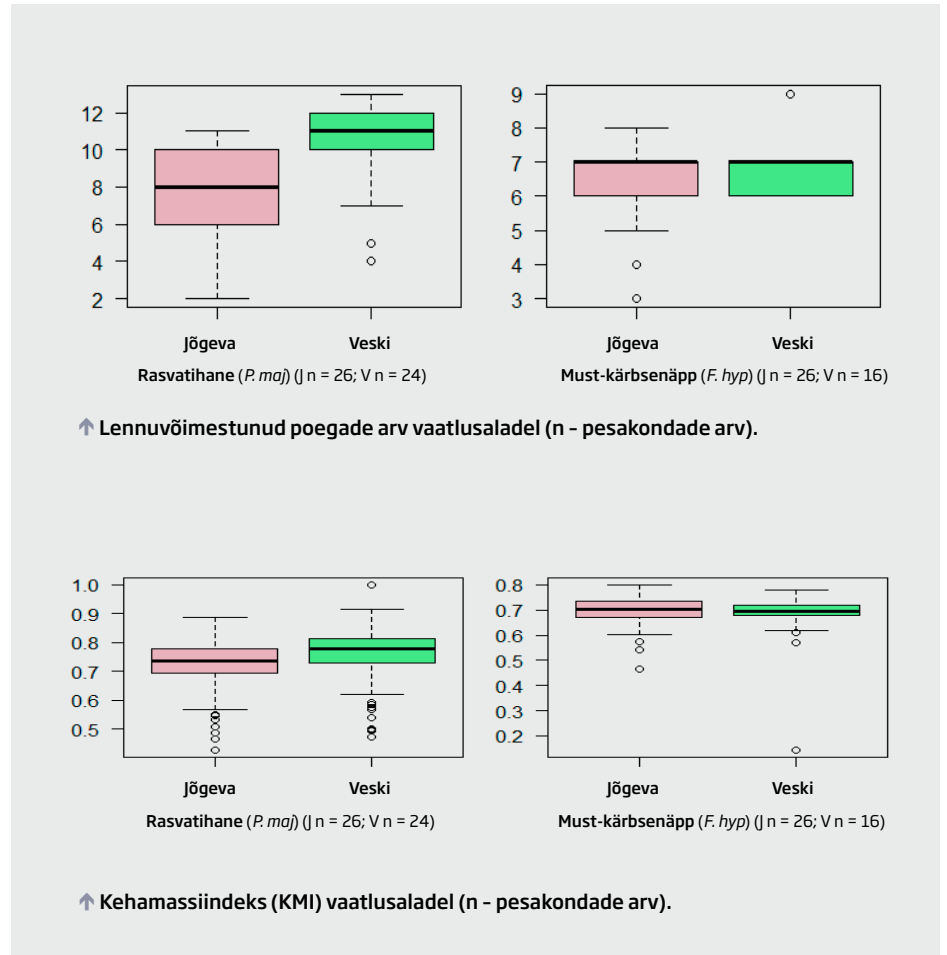
tagada, et kõik pojad oleksid võimalikult heas seisundis. Sellegipoolest selgus, et Veski küla rasvatihastel – peale selle et neil oli rohkem mune – lennuvõimestus ka suurem arv poegi (keskmiselt 2,54 poega rohkem kui Jõgeval) ning nad olid paremas konditsioonis. Lennuvõimestunud poegade arvuks lugesime rõngastatud poegade arvu, konditsiooni hindamiseks kaalusime kõik pesapojad ja mõõtsime nende jooksmise, s.t sääre ja varvaste vahelise osa pikkuse, mille põhjal arvutasime kehamassiindeksi (KMI; jooksmise pikkus (mm) jagatud kehamassiga (g)). Veski küla rasvatihaste keskmine KMI oli 0,76 ja Jõgeval 0,73, mis tähendab, et loodusmaastikul oli lindude toidubaas tõenäoliselt parem, mistõttu vanalinnud said üles kasvatada rohkem poegi, kes olid ka paremas konditsioonis.

Must-kärbsenäppide tulemused olid pisut teistsugused: Veski külas lennuvõimestus pesakonna kohta küll 0,39 poega rohkem, kuid poegade KMI vahel enam statistiliselt olulist erinevust polnud (Veski külas 0,69 ja Jõgeval 0,70). Kuna must-kärbsenäpid alustavad pesitsemist rasvatihastest 2–3 nädalat hiljem, võisid uuringualade toidubaasid olla poegade koorumise ajaks ühtlustunud.

■ Kolmas hüpotees oli, et linnamaastikul esineb liikidevahelist konkurentsi rohkem, kuid rüüstamist vähem kui loodusmaastikul.

Liikidevahelist konkurentsi hindasime pesade asendumise põhjal. Jõgeval asendus ühe liigi pesa teise liigi pesaga 11, Veski külas 10 korral. Lisaks leidsime Jõgeval kolmest ning Veski ühest pesakastist surnud must-kärbsenäpi: tõenäoliselt sattusid algsed omanikud peale, kui näpp pesakasti uuris, ning see viiski

↓ Emane must-kärbsenäpp pesal.

viimase õnnetu lõpuni. Veski külas segasid pesakastilindude pesitsemist ka väänkael (*Jynx torquilla*) ja vapsikud. Konkurents võib olla põhjuseks, miks Veski külas pesitses kahe aasta jooksul vaid kolm pesakonda sinitihaseid: tõenäoliselt jäi väiksemat kasvu sinitihane suuremale rasvatihaasele võitluses pesakoha pärast lihtsalt alla.

Rüüstamist esines Jõgeval kuus korda, Veski külas 14 korda. Jõgeval oli selgelt

tegu inimrühustega: pesakaste puu küljes hoidvad traadid olid lahti harutatud ning terve pesakast alla tõmmatud. Veski külas rüüstas pesakaste tõenäoliselt nugas: osal pesakastidel oli kaas pealt lükatud ja pesa tühjaks tehtud. Oli ka selliseid pesakaste, mida oli rüüstatud kaant pealt lükkamata. Ilmselt tegi seda rahn või mõni väiksem loom, kes kastiaugust sisse mahtus.

Üldiselt võib öelda, et Jõgeva pesakastiprojekt oli väga edukas. Kahe aasta jooksul hõivati keskmiselt 73% pesakastidest. Peale rasva- ja sinitihaste ning must-kärbsenäppide pesitsesid Jõgeva pesakastides ka kuldnokad ja puukoristajad. Kokku kasvas pesakastides üles 635 pesapoega; kui lisada juurde kontrollimata pesakastid, võib öelda, et kahe aasta jooksul andis pesakastiprojekt Jõgeva lindudele võimaluse kasvatada üles enam kui 700 linnupoega.

Kuigi uuringu tulemuste järgi oli Jõgeva rasvatihaste ja must-kärbsenäppide pesitsemisedukus veidi väiksem kui loodusmaastikul pesitsevatel lindudel, olid erinevused pigem väikesed ning seega olid vaadeldud pesakondadel Jõgeval igati head pesitsemistingimused.

↓ Must-kärbsenäpi munad

Meie kägude seiklustest

Jaanus Elts, Jaanus Aua, Liis Keerberg, Riho Marja

Aasta lind 2024 oli kägu. Enamasti kaovad aasta linnud avalikust ruumist juba „oma“ aasta lõpuks, sest plaanitud tegevused on lõppenud ja edasi tegeleb selle liigiga – kui üldse – vaid väike seltskond inimesi. Aasta linnu kampaaniad on aastati olnud erinevad, kuid vähemalt osade puhul neist on peale teavitamise (st juba teada oleva edastamise) püütud liigi kohta avastada ka midagi uut. Nagu alljärgnevalt nähtub, õnnestus see käo puhul meil kenasti.

Aasta linnu kampaania käigus paigaldasime väikesed, kolm grammi kaaluvad asukohaandmeid edastavad GSM-GPS-saatjad kaheksale käole. Ühel neist, hiljuti pesast lahkunud Põnnil, jäid elupäevad lühikeseks, sest maapinnal varjuv linnuhakatis on kiskjatele kerge saak. Teised saatjad paigaldasime täiskasvanud isaslindudele ja nende käekäik oli märksa parem.

→ Kägu Caesar.

Fotod: Liis Keerberg

Odraokas?

Kõige ebameeldivam üllatus tabas meid möödunud suve hakul, kui mitu saatjaga lindu järsku kadus ja sellele puudus igasugune mõistlik seletus, kui mitte arvestada võimalust, et linnud olid langenud kellegi saagiks. Tähelepanu äratas aga asjaolu, et saatjad kadusid eestrist äkitselt ja enam-vähem korraga. Kõige sagedamini jahivad kagusid röövlinnud, kes aga saatjat üldjuhul ei kahjusta. Tänu sellele on võimalik saatja üles leida, sest see edastab asukohainfot veel mitu päeva pärast linnu surma. Teine lugu on imetaja tapetud käoga, sest sellised kiskjad kipuvad saatja katki närima ja arusaadavalt kaob see siis kohe ka GSM-sidest. Samas oli väheusutav, et kõik täiskasvanud käod oleksid nii järsku rünnaku ohvrina hukkunud.

Siiski oli kägude kadumisele veel üks võimalik seletus: nad võisid liikuda piirkonda, kus GSM-side

↓ Georg saab rõnga jalga.

on nõrk või kasutatakse andmeside protokoll, mis meie seadmeid ei toeta. Meie käsutuses olnud väikesed saatjad edastavad edukalt infot enamikus Lääne-Euroopa maades ja mõnes Lõuna-Euroopa riigis, samuti USAs ja Austraalias, kuid mitte näiteks Venemaal, Valgevenes, Ukrainas, Bulgaarias, Horvaatias ja Serbias.

Seepärast olime kadunud kägude tõttu sügisel päris nõutud. Oleks linde jälgitud vaid häälituse järgi, võinuks rahvatarkuse järgi kägude vaikijäämises kahtlustada odraokast, kuid saatjate tööd see tore põllukultuur küll kuidagi segada ei saanud.

Uuesti eestris!

Suur oli meie rõõm, kui aprillis ilmus andmevahetuse portaalis täpp ootamatult Kreekasse: kägu Georg oli elus ja suvest kevadeni ilusasti oma asukohaandmeid registreerinud. Paar päeva hiljem ilmus teine täpp Ukrainasse Lvivi lähedale, sest Jaaski oli Euroopasse naasnud. Lõpuks tulid Rumeeniast toredad uudised ka Ingo kohta!

Eestis ollakse vaid kuu?

Mõne rändliigi kohta on ammu teada, et kuigi Eesti on neile pesitsuspaik ja seepärast liigi taastootmiseks oluline koht, viibivad nad siin siiski vaid lühikest aega. Näiteks pesitsemise ebaõnnestumise korral lahkuvad suurkoovitajad meilt juba jaanipäeva paiku. Mõneti harjumatu on mõelda, et seda teevad ka käod, ning ehk isegi harjumatu, et Eestis viibitud aeg võib olla veel lühem. Me ei tea eelmisel aastal märgistatud kägude täpset saabumisaega, kuid nüüd on meil olemas nelja käo täpne lahkumisaeg: Elmar – 21. juuni, Jaas – 23. juuni, Ingo – 24. juuni ja Georg – 6. juuli. Et kõik saatjaga käod olid isased, jääb esialgu teadmata, kas nii varane lahkumine on iseloomulik ka teisele sugupoolele.

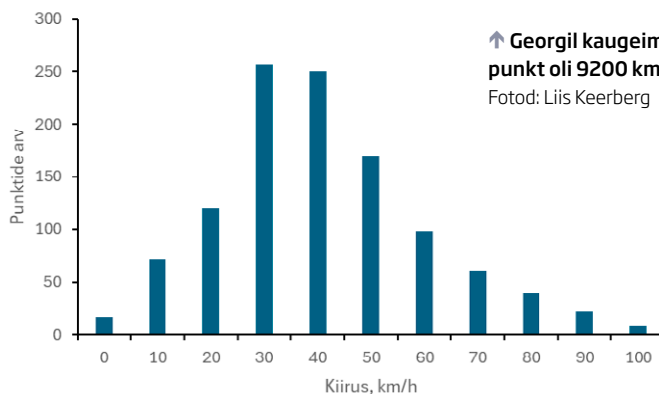
← Meie kägude rändeteed.

Oranž - sügisränne.

Sinine - kevadränne.

↓ Kägude lennukiiruste

jaotus rändeperioodil.

↑ Georgil kaugeim rännu-punkt oli 9200 km kaugusel.

Fotod: Liis Keenberg

Kolme kão puhul on nüüdseks teada ka Eestisse naasmise aeg: kaks lindu jõudsid siia 4. mail ja kolmas alles 20. mail. Seega viibisid need linnud pesitsuspaigast eemal 302, 315 ja 330 päeva. Selle põhjal võib järeldada, et vähemalt osa kãoisandaid viibib Eestis kõigest kuu või kaks, niisiis vähemgi kui eespool näiteks toodud suurkoovitajad, kes saavad harilikult aprilli alguses.

Talikorterid

Paljud kaugrändurid ei veeda talve ühes kindlas paigas, vaid liiguvad ulatuslikult ringi ka Aafrikas. Seepärast on nende talvitusala täpne määramine raskendatud. Üks võimalus on nimetada talvitusala kaugeimat punkti kaardil. Teine võimalus on määratleda talvitusala näiteks kuupäevaliselt ja leida kohad, kus linnud viibisid aastavahetuse paiku.

Elmariga katkes side Kreekas ja seal ta kindlasti talve ei veetnud. Ülejäänud kolme linnu kohta on andmed olemas: Ingo talvitus Zimbabwe, Jaas Namiibias ja Georg Lõuna-Aafrika Vabariigis. Kõik need riigid on palju kaugemal ja idapoolsemad, kui on näidanud seni avaldatud uuringud Euroopa populatsioonide kohta.

Näiteks veetis Georg aastavahetuse LAVi kirdeosas. Täpsemalt oli ta seal paigal 19. novembrist 8. jaanuarini. Erakordne on tema liikumine sinna ja tagasi läbi väikese piirkonna Lääne-Sambias, kus ta oli 8.10.-22.10.2024 ja 23.03.2025. See ei lähe kuidagi kokku ettekujutusega klassikalisest ja seni teadaolevast kão päripäeva rändest.

On selge, et linnud ei lenda „linnulennul“, st nende ränne sõltub ilmastikust, sobivate peatuspaikade olemasolust ja ilmselt muustki (näiteks sõjakolled Ukrainas ja Gazas). Samuti tuleb meeles pidada, et lennutrajektoori kuju sõltub nii aparaadi seadistustest (kui tihedalt asukohapunkte registreeritakse) kui ka ilmast, sest päikesepaneel annab akule toidet vaid hea ilmaga.

Seepärast on mõned jooned kaartidel ilmselgelt liiga sirged ja linnu tegelik teekond oli pikem, kui teadaolevad asukohaandmed näitavad.

Alternatiivina saame teekonna pikkuse lugeda kaardilt (maksimaalne kaugus Eestist) ja nii võime väita, et Ingo lendas vähemalt 8600 km kaugusele. Edasi-tagasi teeb see ränderetke pikkuseks vähemalt 17 200 km.

Georgil oli kaugeim punkt 9200 km ja selle järgi saame rändeteekonna pikkuseks vähemalt 18 400 km. Kui aga püüda kaardil teekonda täpsemalt järgida, siis saame tulemuseks koguni 21 000 km. Selgema ettekujutuse tegelikult läbitud teekonnast saame hiljem, kui andmed on puhastatud.

Vaheränne või teine pesitsus?

Üks kãoaasta kõige ootamatuid leide oli kägude vaherände avastamine: Georg ja Jaas lendasid itta. Väike kaar rändel läbi Venemaa on tavaline mitme meie linnuliigi puhul, kuid need kaks kagu sooritasid selge suunatud liikumise, esimene neist u 700 km ja teine koguni u 1000 km kaugusele. Jaasi suvitusala Venemaal oli u 600 km² suurune ja seal veetis ta aega 3. juulist 13. augustini. Seejärel alustas ta rännet lõunasse, kusjuures Türgini oli see märkimisväärselt sirgjooneline. 20. augusti öösel ületas ta Punase mere ja oli hommikuks juba Aafrikas (Eritreas).

Ingo ränne kulges algul pigem kagusse ja suvise peatuse tegi ta Venemaal Voroneži ümbruses vahemikus 12. juulist 31. augustini. Ka ülejäänud ränne oli Ingol eelkirjeldatud liigikaaslastest mõneti erinev. Kui teised käd sooritasid klassikalise väljavenitatud ringikujulise rände, siis Ingo teekond oli nagu piklik väljavenitatud kaheksa ristumiskohaga Türgis.

Praegu pole veel selge, miks meie käd nii pikalt Venemaal viibivad. Arvestades meilt lahkumise varast aega ja põhjapoolsete

Olulised faktid:

- Käd alustavad Eestist lahkumist juba enne jaanipäeva.
- Osa isaseid kägusid viibib Eestis vaid kuu aega.
- Osa meie kägusid veedab pesitsusjärgse aja Venemaal, kuni 1000 km kaugusel Eestist.
- Meie kägude talvitusala asuvad Aafrika kaguosas (Lõuna-Aafrika Vabariik, Namiibia, Zimbabwe).

↓ Ingo rändeteekond oli teiste uuritud kägude omast erinev.

populatsioonide hilisemat pesitsemist, ei saa välistada võimalust, et meie käod püüavad seal pikendada oma pesitsusperioodi. Arusaadavalt on seda hüpoteesi keeruline kontrollida.

Eripärane Elmar

Ka Elmari ränne kulges läbi Venemaa, täpsemalt läbi Pihkva oblasti, kuid tema liikus seejärel suhteliselt otse lõunasse. Uuritud kägudest lahkus Elmar Eestist kõige varem, juba 21. juunil. Temagi tegi varsti pikema peatuse, viibides 26. juunist 13. juulini Valgevene keskosas. Edasi tuli pikem peatus Rumeenias, kus ta äikesefrondi eel lennusuunda muutis ja mägedesse varju pugus. Viimased asukohapunktid saime Elmarilt 22. augustil Kreekast. Niisiis kulges tema ränne

← Elmar lahkus Eestist uuritud kägudest kõige varem. Foto: Liis Keenberg

hoopis teisiti ning väga põnev olnuks teada saada, millist trassi mööda oleks ta meile naasnud.

Aeglane lendaja

Isegi tillukesed GSM-GPS-saatjad suudavad tänapäeval peale asukoha registreerida muidki näitajaid, näiteks linnu lennukiirust. Nii selgub, et kägude lennukiirus rändel oli enamasti 30–40 km/h. Kui ilmselged vead kõrvale jätta, mõõdeti paaril korral linnu kiiruseks isegi veidi üle 130 km/h, kuid see sai kindlasti toimuda vaid tugevate taganttuulepuhan-gute toel.

Aasta lind 2024 projekti toetas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

← Merikotka külaskäik kormoranikolooniasse.

varastamas käinud ja pihta pandud oksa pärast pole keegi nähtavasti pikka viha pidanud, sest varastatud oksale pole järele mindud.

Merikotka külastused

Põnev on olnud vaadata kormorani kohtumisi teiste linnuliikidega. Näiteks 10. aprillil külastas kolooniat merikotkas, kes on kormorani peamine looduslik vaenlane. Juba enne kotka maandumist oli näha koloonias kiiresti levivat ärevust ja põgenemist kotka vahetust lähedusest. Merikotkas passis koloonia servas veidi üle kahe tunni ning selle aja vältel oli elu kormorani koloonias üllatavalt rahulik ja tavapärane. Pärast poegade koorumist võivad merikotka külaskäigud aga pingelisemaks muutuda.

7. mail jäi kormoranikaamerasse merikotka rünnak. Ohvriks langes nooremapoolse sulestikuga, arvatavalt 1–2-aastane kormoran. Vahe-tult enne ja pärast rünnakut valitses koloonias suur ärevus ning paljud põgenesid. Pesal istujad siiski valdavalt oma kohalt ei liikunud või kui liikusidki, siis naasid peagi. Ainult otse kormorani rappiva kotka kõrval paiknenud pesale ei julgenud vanalinnud tagasi tulla, mistõttu peagi olid hallvaresed platsis ja tegid munadega üks-null.

Teised külalised

10. mail jäi kaamerasse kormoranivastaste inimeste külaskäik saarele. Üks neist jutustas mikrofoni läheduses sellest, kui jube seal tema arust kõik on ja kuidas kormoranide mune tuleks õlitada. Vähemalt neli inimest kõndis teadmata põhjustel pesade vahel ringi, ajades kõik pesal istuvad linnud lendu. Arvestades, kui kähku olid varesed ette võtnud

Kormoranikaamera

Kunter Tätte

Ornitoloogiaühing paigaldas aprilli alguses ühele laiule veebikaamerad, et jälgida kormoranikoloonia elu ja tegemisi. Kormoranikaamera otsepilti on võimalik jälgida Eesti Ornitoloogiaühingu YouTube'i kanalil ja aasta linnu lehel. Tähelejpänekuid kaamerasilma ette jäänu kohta saab lugeda Looduskalendri kodulehelt.

Pesaehitus ja hinnalised oksad

Aprilli esimestel nädalatel võis näha väga palju pulmatantsu. Vahel oli kaamera ees korraga üle viie tantsiva

isendi. Paaril korral jäi silma, et kui keegi tantsib teise pesale liiga lähedal, võib tulla konflikt, mis tipneb üksteise nokast kiskumisega. Tähelepanuväärne on olnud ka tantsule järgnenud paaritumiseelne käitumine – aeglane ja õrn kaelte pööimimine ning žestikulaarne pesamaterjali paikasättimine.

Lõbusaid hetki on pakkunud pidevad kraaklemised pesamaterjali pärast. Kui keegi toob näiteks pessa veidi pikema roika, mille ots ulatub teise pesa asukate haardeulatusse, püüab naaber selle sageli endale kiskuda. Kord oli näha, kuidas üks oks viie minuti jooksul neli korda omanikku vahetas. Siiski ei ole keegi teise pesast teadaolevalt niisama

kotka tõttu tühjaks jäänud pesad, pole kahtlust, et tol päeval sai nahka pandud veel nii mõnigi kurn. Ühel saart külastanud isikul oli seljas munade õlitajatele omane valge kaitseüliskond, kuid õlitamiseks seekord siiski ei läinud. Nimelt võeti kaameraga laiul õlitamine sel aastal päevakorrast maha, sest kaamerad olid paljastanud, et seal pojad juba kooruvad.

Lisaks hallvarestele on koloonia servaaladel pidevalt näha ringi kõndimas naeru- ja hõbekajakaid. Kajakad pesitsevad samal saarel ja kaamerapilt on näidanud, et sageli õnnestub neil pesade vahel ringi

↑ Merikotka pesa keset kormoranikolooniat. Foto: Arne Tuule

uidates üht-teist söödavat kormoranidelt ära näpata. Näiteks võivad kormoranid hirmureaktsioonina oma maosisu pesa kõrvale välja oksendada, samuti võib poegade toitmise perioodil ilmselt ka lihtsalt toiduga õnnetusi juhtuda.

Praeguseks on kormoranikaamerast kokku näha olnud 23 linnuliiki. Mitmete liikide, eelkõige kajakate, kümnokk-luikede ja tiirude puhul on selgelt näha, et nad pesitsevad hulgaliselt sealsamas. Nägemissageduse põhjal võib oletada, et läheduses pesitsevad ka merisk, punajalg-tilder ja rääkspart.

Kuigi sageli väidetakse, et kormoranidega seoses saarte linnustik väheneb, pole Eesti Ornitoloogiaühing seda Eestis täheldanud. Ka selsamal veebikaameraga saarel, kus on üks Eesti suurimaid kormoranikolooniaid, ei näita aegread kahane mist ei teiste linnuliikide ega haudepaaride arvus. Kormoranid hoiavad seal rohkem saare keskossa, aga sealgi on maaspesitsejatele veel küllalt ruumi.

Ega hunt pesa juurest murra

Hiiumaal Käina lähel märkasid linnustikuseireid teinud Maie Vikerpuur, Leho Aaslaid ja Arne Tuule, et tänava pesitseb üks merikotkas otse keset kormoranikolooniat. See on üllatav, sest merikotkas on kormorani peamine looduslik kiskja Läänemerele. Nii Soomest, Rootsist, Saksamaalt kui ka Eestist on teada mitmeid juhtumeid, kus kormoranid on merikotkaste pideva kiusamise tõttu koloonia tervenisti maha jätnud.

Arne Tuule teadis rääkida, et sama vaatepilti võis tolle Käina lahe laiul näha 2021. aastal, kuid siis olid kormoranid merikotka pesapuust kaugemal paiknenud. Paar järgmist aastat kotkas laiul ei pesitsenud, mis andis kormoranidele võimaluse kotkapesas laietada. Nüüd on aga kotkas oma pesa rendilepingu üles ütelnud ja kasvatab paari tuhande kormorani keskel oma kahte poega. Samale laiule mahtus pesitsema ka veel 199 luike!

Kuigi võiks arvata, et selline kooselu ei saa kormoranidele hästi lõppeda, on Leho sõnul naabrid seni sõbralikult läbi saanud. Maie kinnitas, et laiul jäi silma vaid üks surnud kormoran, mis on oluliselt vähem kui naaberlaiul. Ise tooksin võrdlusena välja Ameerika Ühendriikidest pärit tähelepäneku, et ameerika hallhaigur (*Ardea herodias*) valib samuti sageli pesitsuspaigaks oma vaenlase valgepea-merikotka (*Haliaeetus leucocephalus*) pesitsusterritooriumi ja et kotka läheduses pesitsedes on haigrute pesitsusedukus isegi suurem kui muidu. Seda üllatavat tõsiasi seletatakse sellega, et kohalik kotkas kaitseb võõraste kotkaste lähemise eest, sest ei soovi oma territooriumile konkurenti. Kormoran võib seega samuti olukorrast hoopis kasu lõigata. Igatahes paistab, et Eesti vanasõna „ega hunt oma pesa juurest murra“ vastab tõele.

Täispikk nimekiri nähtud liikidest:

kümnokk-luik, naerukajakas, hõbekajakas, kalakajakas, randtiir, hallvares, valgepõsk-lagle, suur-laukhani, hallhani, hahk, sinikael-part, viupart, soopart, rääkspart, luitsnokk-part, tuttvart, rohukoskel, merikotkas, hallhaigur, merisk, heletilder, punajalg-tilder, tutkas.

Kaamerat paigaldades sai nähtud ka linavästrikke ja liivatulle, kuid kaamerapilt pole nad meie teada sattunud.

02.05 kohati Saaremaal Rahustes **ameerika piilparti**. Tegu oli selle liigi neljanda vaatlusega Eestis.

03.05 nähti Tartumaal Vasulas **hõbehaugas**. Kui linnuharulduste komisjon vaatluse kinnitab, on see selle liigi teine vaatlus Eestis.

03.05 kohati Haeskas **mustjalg-tüllil**, mis on selle liigi seitsmes vaatlus Eestis.

31.05 vaadeldi Saaremaal Karalas **naerutiiru**. Kui linnuharulduste komisjon vaatluse kinnitab, on see selle liigi kuues vaatlus Eestis.

03.06 nähti Pärnumaal Audrus **väikekarp**.

08.06 vaadeldi Tartumaal Raadil **kaeluskotkast**. Tegu on selle liigi seitsmenda vaatlusega Eestis.

Hõbehaugas. Foto: Uku Paal

Mustjalg-tüll. Foto: David Raju / Wikimedia Commons

Eesti Ornitolooiaühing

Address: Veski 4, Tartu 51005
Telefon: 742 2195
E-post: eoy@eoy.ee
www.eoy.ee

Tiirutaja

Toimetaja: Ulvi Karu
E-post: ulvi.karu@eoy.ee
Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Teostus: HIMANTOEE

Toetajad

Lehe väljaandmist on peale märgitud fotoautorite toetanud: Keskkonna-investeeringute Keskus

ISSN: 1736-6844

Eesti Looduse 26. fotovõistlus

Ajakiri Eesti Loodus on välja kuulutanud oma fotovõistluse, mis sel aastal toimub 26. korda. Tegu on Eesti ühe suurima ja pikaajalisima loodusfotokonkursiga. Osaleda saab kuni 16-aastaste noorte ja täiskasvanute kategoorias. Auhinna saavad parimad looma-, taime- ja seenefotod. Samuti jagatakse palju eriauhindu, sealhulgas aasta linna kategoorias.

Kõik võistlusele saadetud fotod peavad olema tehtud Eestis ning taim, loom või seen peab olema pildil selgelt äratuntav. Koos võistlustööga ootame lühikest lugu, kus ja mil moel pilt on tehtud ja kes on pildil. Autori nõusolekul lähevad võistlusele edastatud vaba litsentsiga fotod eesti-keelse Vikipeedia fotokogu täienduseks nagu varasematelgi aastatel; parimaid tunnustab Vikipeedia auhindadega.

Fotosid saab võistlusele esitada 1. juulist 30. septembrini veebilehel fotovoistlus.horisont.ee. Samast leiab ka võistluse tingimused, toetajad ja eelmiste aastate parimad tööd. Seekordse fotovõistluse põhitoeajad on Vikipeedia ja Salibar, peale nende palju teisi sponsoreid.

Ajakirju Eesti Loodus ja Horisont on alates 2001. aastast välja andnud MTÜ Loodusajakiri.

Traditsioonilisel tornide linnuvaatluspäeval tulid tublid tulemused

10. mail kogunes Eesti Ornitolooiaühingu korraldatud tornide linnuvaatluspäeval tornidesse **137 linnuhuvilist**. Kamba peale märgati **178 liiki linde**.

Eesti eri paigus asuvas tornides avanes võimalus vaadelda linde nii mere ääres kui ka metsade keskel. Sellest annavad tunnistust nähtud liigid. Mereäärsetest tornidest märgati selliseid põnevaid liike nagu söödikänn, punakurk-kaur ja naaskelnokk, metsas aga näiteks laanepüüd, metsist ja lääne-põialpoissi. Haruldasematest liikidest kohati koldjalg-hõbekajakat, must-harksaba ja vaenukägu.

Kõige rohkem liike nähti Matsalu rahvusparkis asuvast Haeska linnutornist. Torni läheduses pulbitsevat linnuelu käis uudistamas lausa 55 huvilist ning kirja pandi 112 linnuliiki. Sisemaa tornidest parim ning üldarvestuses teine oli Võrtsjärve ääres asuv Jõesuu torn 95 liigiga. Kolmanda koha sai Pärnumaal asuv Kabli torn 93 liigiga. Sõltumata konkreetsest tornist nähtud liikide arvust said kõik osalejad tubli sõõmu värsket õhku ning toreda elamuse meie kevadisest linnumelust.

Täpse ülevaate sel aastal tornide linnuvaatluspäeval märgatud liikidest leiab aadressilt eoy.ee/tornide-linnuvaatluspäev.

Noored kormoranid.

Foto: Karl Adami

Kuni 31. dets.

Näitus „Aasta lind 2025 - kormoran“.

Näitus keskendub kormorani rollile ökosüsteemis: milline on liigi mõju elupaikadele, aineringle, toiduahelale ja kalastikule. Tähelepanu pööratakse ka kormorani ohustavatele teguritele ning võetakse vaatluse alla kormoraniga seotud müüdid ja eelarvamused. Küllastaja saab teada, milline on kormorani pesaelu, mis on miljardi dollari gvaano ning millistel vappidel on kormorani kujutatud. Rändnäituse suviseid ja sügiseid külastuskohti ja -aegu vaata lehelt eoy.ee/kormoran.

1. juuli – 30. sept.

Eesti Looduse fotovõistlus.

Ajakirja Eesti Loodus 26. fotovõistlusel saab osaleda kuni 16-aastaste noorte ja täiskasvanute klassis. Eesti Ornitolooiaühing paneb välja auhinna parima aasta linna foto eest. Tutvu tingimustega lehelt fotovoistlus.horisont.ee.

24. ja 28. august

Kormoraniretked.

Hülge- ja kormoranivaatlusretkel vaatleme mereloomi nende loomulikus elukeskkonnas ning ornitoloog räägib aasta linnust kormoranist ja tema eluolust. Mereretked algavad Neeme sadamast ja viivad Malusi saartele. Osalemine piletiga. Retked toimuvad koostöös Prangli Reisidega. Täpsem teave: eoy.ee/kormoran.

Kuni 1. oktoober

Suvine aialinnupäevik. Üle Eesti.

Kui sul on aed või õueala linnas või maal, siis ava oma isiklik veebipäevik ja märgi sinna üles aias tegutsevad ja pesitsevad linnud, samuti teised silma jäänud loomad ning õitsvad taimed. Täpsem teave: eoy.ee/aed.

4.-5. oktoober

Rahvusvahelised linnuvaatluspäevad EuroBirdwatch.

Üle Eesti. Vaatle linde ühel või kahel päeval oma kodu ümbruses, lähikesel jalutuskäigul, pikemal retkel või osale ornitolooiaühingu korraldatud avalikel linnuvaatlustel. Pane nähtud ja kuulnud linnuliigid, iga liigi arvukus, vaatluse tegemise aeg, täpne vaatluskoht ja vaatlejate nimed kirja raketidest PlutoF GO. Täpsem teave: eoy.ee/eurobirdwatch.

Selles Tiirutajas kirjutavad

Marko Mägi
on TÜ linnu-ökoloogia teadur

Elle-Mari Talivee
on kirjanduse vanemteadur ja kirjandusnõunik

Mia Keres
on Tartu Jaan Poska gümnaasiumi abiturient

Jaanus Elts
veab ühingu erinevaid projekte

Jaanus Aua
osaleb paljudes ühingu projektides

Liis Keerberg
on ühingu linnukaitse spetsialist

Riho Marja
tegeleb ühingu põllulindudega seotud projektiga

Kunter Tätt
on ühingu linnukaitse spetsialist

Ulvi Karu
on Tiirutaja toimetaja